

Indokolás
a Széchenyi-díj odaítéléséről
Losonczi Ágnes számára

Losonczi Ágnes valószínűleg a legeredetibb, legizgalmasabb, a leginkább emberközpontú magyar szociológus. Az 1945 után feltámadó első szociológus generációhoz tartozik, az MTA 1963-ban megalakult Szociológiai Intézetének alapító tagja. Életművét tucatnyi könyv és legalább száz cikk foglalja össze, több más kitüntetés mellett az Akadémiai-díj ismeri el. Munkássága sokarcú: a szakszociológus mellett mívesen író ember, egyetemi oktató és a szó tág értelmében vett tanító. Az életmódkutatás, az egészségkutatás, a társadalmi fordulatok és traumák megélésének témái körül műhelyt és iskolát teremtett.

Témái mindenkor újszerűek és korszerűek voltak. Első kutatási területén, a zeneszociológiában, Magyarországon teljesen új útra lépett. A zene és társadalom viszonyáról, a zenéről, mint társadalmi szükségletről ez volt az első, azóta is mérvadó vizsgálódás. E látszólag elvont témában már benne foglaltatott a későbbi kulcskérdés, az emberi szükségletek társadalmi konstrukciója, amelyhez a továbbiakban markánsan kapcsolódott a hatalmi- és érdekviszonyok szerepe a szükségletek kielégítésében. Érdeklődése mindig olyan kérdések felé fordult, amelyek az adott pillanatban égetően aktuálisak, és mind az emberi élet minősége, mind a társadalom emberi minősége szempontjából kulcsfontosságúak voltak. Munkássága a hetvenes évek óta néhány nagy téma körül rendezhető: az életmód komplex vizsgálata szociológiai, szociálanropológiai és kultúranropológiai megközelítésben; az egészség és az egészségügy, mint össztársadalmi problematika; az emberi, elsősorban a női élet átmeneti szakaszainak kihívásai, az élet fordulónak hatása egyénre, családra, egyéni és intézményi válaszok e kihívásokra; és az átmenet társadalmi és pszichológiai hatásai elsősorban abból a nézőpontból, hogy hogyan küzdöttek meg a változásokkal a 'kisemberek', a kisvállalkozók, a városi középrétegek. Mindeme területeken a tények, érzések és értékek leírása az emberi kiszolgáltatottság formáinak és hatásainak elemzésébe ágyazódik.

Miként témaválasztásában, módszereiben sem volt soha divatkövető, miközben a legmodernebb nemzetközi szemlélet jelenik meg műveiben. Losonczi Ágnes sajátja a módszerek szerves összekapcsolása. A számok, statisztikák körében otthon van, de ezeket ötvözi a történelmi gyökerek feltárásával, a 'survey' technikákkal, s különösen a mélyinterjúkkal, amelyek már a kvalitatív szociológia, sőt, az elbeszélte történelem felé mutatnak. A nagy személytelen történések és a mikro-historiográfikus történetek folyamatosan egymást interpretálják, egymást erősítik. Ezzel egyszerre tudja a szociológus illetve az antropológus szenvedélyes szenvtelenségével közelíteni a „valóságot”. Mindez valóban a legkorszerűbbnek tekinthető angolszász és francia társadalomtudományos metódusnak, a léptékváltások stratégiájának felel meg.

Nem meglepő, hogy az újjító és alkotó vizsgálati irányok a pedagógus lelkesületével társulva fiatal kutatók mind szélesebb csoportját vonzotta Losonczi felé, aki mára a szó elvont és gyakorlati értelmében egyaránt iskolát teremtett.

Ezt az évtizedeket átfogó munkásságot az emberi tisztesség, a humánus iránti mély elkötelezettség, az erkölcsi bátorság és ritka emberi bölcsesség hatja át. Losonczi Ágnes emberi és tudósi magatartása olyan egységet alkot, amely méltó a legmagasabb tudományos és társadalmi elismerésre.

Budapest, 2016. május 31.

Ferge Zsuzsa
az MTA rendes tagja